

## RAZISKOVANJE ETNIČNOSTI IN MANJŠIN NA MADŽARSKEM – NA PRIMERU INSTITUCIONALIZACIJE

*Osrednji del prispevka obravnava bistvene pojave in tendence v razvoju institucionalizacije raziskovanja etničnosti in manjšin na Madžarskem od prve polovice dvajsetega stoletja, ko se pojavi potreba po znanstveni disciplini, ki bi se ukvarjala z manjšinami, oziroma o umestitvi te discipline v institucionalne okvire, pa do danes.*

*Pregled raziskovanja porabskih Slovencev, čemur je namenjen zadnji del prispevka, kaže, da se slovenska manjšina sooča s problemom pomanjkanja lastnih raziskovalcev (pomanjkanjem manjšinske elite nasploh) različnih znanstvenih profilov (prisotna je le etnologija in jezikoslovje) in s pomanjkanjem institucionalne infrastrukture.*

**Ključne besede:** narodne in etnične manjšine, porabski Slovenci, Madžarska, raziskovanje, institucionalizacija

### RESEARCH STUDIES OF ETHNICITY AND MINORITIES IN HUNGARY IN THE CASE OF INSTITUTIONALIZATION

*The article focuses on the essential phenomena and tendencies in the development of institutionalization of research studies of ethnicity and minorities in Hungary ever since the 1st half of the 20th century, when the need of a social discipline as would deal with minorities appeared (or rather, the need to place this discipline within institutional framework), till the present day. The survey of research studies on the Porabje Slovenes, to which the last part of the article is dedicated, shows that the Slovene minority is faced with the problem of the lack of its own researchers (the lack of minority elite in general) of different scientific profiles (with the exception of ethnology and linguistics), as well as with the lack of institutional infrastructure.*

**Keywords:** national and ethnic minorities, the Porabje Slovenes, Hungary, research studies, institutionalization

## 1. ORGANIZIRANOST RAZISKOVANJA DO LETA 1989

Na Madžarskem se že na koncu dvajsetih, zlasti pa v tridesetih letih 20. stoletja pojavi potreba po znanstveni disciplini, ki bi se ukvarjala z manjšinami, oziroma po umestitvi te discipline v institucionalne okvire, predvsem v zvezi z raziskovanjem Madžarov zunaj Madžarske. Raziskovanje manjšin na Madžarskem je dobilo mesto v raziskovalnem programu Univerzitetnega manjšinskega inštituta (Egyetemi Kisebbségi Intézet) v Pécsu. To je vzpodbudno vplivalo zlasti na nekatere etnološke na Inštitutu Teleki (Teleki Intézet), ki so svoje raziskave razširili na jezikovne otoke na Madžarskem. Tako so nastale odlične, metodološko še danes poučne družbeno-etnografske monografije o nemškem prebivalstvu v Harti in o slovaškem prebivalstvu v Nyíregyházi. Za nemško inteligenco in preko njih na raziskave o nemški kulturi je bila vzpodbudna usmeritev t. i. *Sprachinselforschung*, ki je v tridesetih letih 20. stoletja izhajala iz Nemčije. Podobnih raziskav, ki bi obravnavale druge manjšine na Madžarskem, v tem obdobju ne zasledimo.<sup>1</sup>

Po 2. svetovni vojni je bila ideološko in politično občutljiva narodnostna oziroma manjšinska problematika na Madžarskem zelo skromno navzoča. Raziskave o manjšinah se pojavljajo na eni strani v šablonskih, ideološko obarvanih brošurah, na drugi strani pa v malo manj ideoloških bibliografskih izdajah. V tem obdobju ne moremo govoriti o samostojnih institucionalnih okvirih, čeprav so se nekatere knjižnice, muzeji in univerzitetni oddelki ukvarjali tudi s tovrstnimi raziskavami. Raziskave o manjšinah so tudi pozneje potekale v centralistično financiranih raziskovalnih programih: po letu 1948 se je začel raziskovalni program »Zgodovina vzhodne Evrope«, v njegovem okviru se je v prvi vrsti raziskovala zgodovina narodnosti na Madžarskem. V obdobju partijske države so raztreseno izhajale lokalno- in kulturnozgodovinske študije in publikacije. Leta 1961 je Madžarsko etnološko društvo izdelalo obsežne predloge za etnološko raziskovanje manjšin, kar se je uresničilo šele v začetku 70. let 20. stoletja.

Takrat so organizirali prvo mednarodno konferenco o etnološkem raziskovanju narodnosti (organizator konference je bila Etnološka raziskovalna skupina pri Madžarski akademiji znanosti) v Békéscsabi<sup>2</sup> in na novo ustanovili Narodnostni oddelek pri Madžarskem etnološkem društvu. Na pobudo Madžarskega etnološkega društva so domoznanske in etnološke sekcije pri manjšinskih zvezah v jeziku narodnih manjšin začele izdajati publikacijo *Etnološke razprave o narod-*



1 Glej: A. Gyivicsán, A magyarországi nemzetiségi kutatások intézményesítéséről. V: *Magyarságkutatás 1995–1996*, Budapest 1996, 249.

2 Od takrat konferenco redno organizirajo vsakih pet let. Referate objavijo v publikaciji.

*nih manjšinah (Nemzetiségi Néprajzi Tanulmányok)*. Serije od takrat redno izhajajo, njihovo skupno število je sedaj več kot šestdeset.<sup>3</sup>

V akademskih krogih so leta 1975 izdelali nov vzhodnoevropski program, v njegovem okviru pa narodnostni program. Vodja programa, akademik Endre Arató, je želel tako vsebinsko kot institucionalno obnoviti raziskovanje s poudarkom na državni mreži in z umestitvijo na univerzitetne oddelke. Niti vsebinski niti formalni okviri tega programa se niso uresničili. V 80. letih lahko kot nov pojav registriramo povečanje števila raziskav, ki se ukvarjajo s tradicionalnimi vprašanji narodnostnih manjšin na Madžarskem, kot npr.: kolonizacija v 18. in 19. stoletju, deportacija po 2. svetovni vojni, politika izobraževanja ipd. Leta 1985 so v okviru programa znanstvene strategije (TS 4) izdelali nov manjšinski raziskovalni program (pri njegovi pripravi je sodelovalo deset priznanih raziskovalcev, med drugimi Ferenc Glatz, György Szépe, Anna Gyivicsán, Rudolf Joó), ki temelji na modernih znanstvenih principih. Program je vzpodbujal tako zgodovinske raziskave kot raziskave sodobnega časa, poudarjal je potrebo po primerjalnih in interdisciplinarnih raziskavah. Program se je s stremljenjem po celovitosti in z vključevanjem različnih znanstvenih disciplin opiral na ozke institucionalne temelje, in sicer na dve raziskovalni enoti narodnostnih manjšin, ki sta delovali pri knjižnicah: na narodnostno raziskovalno skupino pri Državni knjižnici Gorki (danes Državna tujejezična knjižnica) in na raziskovalno skupino Madžarov pri Državni knjižnici Széchényi.<sup>4</sup> V tem obdobju smo priča razširitvi raziskovalnih tem, prejšnje tabu teme so postale predmet zanimanja, delajo se zgodovinske in sociološke raziskave, zgodovinski demografski elaborati, didaktične raziskave ipd.

## 2. INSTITUCIONALIZACIJA PO LETU 1989

Na procese v raziskovanju etničnosti in manjšin na Madžarskem po letu 1989, kot so okrepljena institucionalizacija, delitev dela, dvig strokovnosti pri raziskavah, so nedvomno vplivale tako družbene in politične spremembe v tem obdobju kakor tudi opazni pojavi etnične renesanse.

### 2. 1 USTANAVLJANJE MANJŠINSKIH INŠTITUTOV

V letih 1989–90 so se na pobudo manjšinskih intelektualcev in upoštevajoč možnosti za samoorganiziranje ustanovili prvi manjšinski raziskovalni inštituti, delovne skupine, ki se v okviru metode samospoznavanja ukvarjajo s tradicijo in

3 V začetku 90. let 20. stoletja je bila v petih zvezkih objavljena serija o Romih.

4 Mária Demeter Zayzon, A nemzeti és etnikai kisebbségek kutatása Magyarországon (Történeti előzmények és mai helyzetkép). V: *Regio. Kisebbségi szemle*, 1998/4, 111–133; A. Gyivicsán, prav tam, 249–255.

sedanjostjo. (Leta 1989 so Slovaki v Békéscsabi kot prvi ustanovili Slovaški raziskovalni inštitut; leta 1990 je bil v Szegedu na Filozofski fakulteti Attila József poleg Oddelka za Slavistiko na pobudo Sklada »Miloša Crnjanskega« ustanovljen Srbski Inštitut; leta 1991 je bila ustanovljena Nemška raziskovalna skupnost v Pécsu, pri raziskovanju nemške manjšine ima pomembno vlogo tudi Germanistični inštitut na Filozofski fakulteti Eötvös Lóránd v Budimpešti; leta 1993 je bil v Gyuli ustanovljen Raziskovalni inštitut Romunov na Madžarskem; še isto leto je bil v Pécsu ustanovljen Raziskovalni inštitut Hrvatov, ki od leta 1995 deluje pod imenom Društvo hrvaških znanstvenih raziskovalcev.)<sup>5</sup>

Sprejetje manjšinskega zakona (1993)<sup>6</sup> in volitve manjšinskih samouprav (1994–1995) so posredno vplivale na ustanovitev novih manjšinskih raziskovalnih institucij. (Inštitut za bolgarski jezik – 1996, ki deluje v okviru Bolgarske državne samouprave; Raziskovalni inštitut Rusinov – 1996; sredi 90. let so ustanovili Raziskovalni inštitut Romov v Budimpešti.)<sup>7</sup>

Raziskave omenjenih inštitutov vključujejo področja v zvezi manjšinami, kot so: zgodovina, literatura, jezik, kultura, etnologija, identiteta ipd. Raziskave temeljijo na t. i. disciplini samospoznavanja. Manjšinski inštituti usmerjajo pozornost tudi v vzgojo nove generacije raziskovalcev in skrbijo za ohranjanje snovne in nesnovne dediščine, za ustvarjanje pogojev za gojenje znanosti v maternem jeziku, za izdajanje znanstvenih publikacij in strokovnih revij, za organiziranje simpozijev in znanstvenih konferenc. Ti inštituti so pomembni tudi za manjšinsko izobraževanje.

## 2. 2 RAZŠIRITEV RAZISKOVALNE MREŽE USTANOV VEČINSKEGA NARODA

Pri raziskovanju narodnih in etničnih manjšin imajo poleg t. i. manjšinskega samoraziskovanja pomembno vlogo tudi akademske družboslovne institucije ter različne visokošolske, muzejske in knjižnične družboslovne raziskovalne delavnice, kjer potekajo manjšinske raziskave.

V družboslovnih inštitutih Madžarske akademije znanosti so že tudi prej potekale etnične in manjšinske raziskave. Na pobudo predsednika Akademije so leta 1996 začeli nacionalni strateški raziskovalni program v okviru akademske institu-



5 Mária Berényi, A hazai kisebbségi kutatóintézetek működésének egyes kérdéseiről. V: *Nemzeti és etnikai kisebbségek Magyarországon a 20. század végén*. Budapest 2001, 152–153.

6 Zakon o pravicah narodnih in etničnih manjšin priznava individualne in kolektivne pravice manjšinskim skupnostim. Eno temeljnih načel zakona je aktivna zaščita manjšin, ki pomaga pri ohranitvi identitete pripadnikov narodnih in etničnih manjšin.

7 M. Berényi, prav tam, 153.

cionalne mreže. Del tega programa je bil projekt z naslovom »Manjšinsko vprašanje v Srednji Evropi«, ki se je izvajal v okviru Akademске delavnice za raziskovanje manjšin, ustanovljene aprila leta 1998 z namenom, da bi koordinirala večplastna vprašanja v zvezi z raziskavami, in ne nazadnje tudi z namenom, da bi raziskovali Madžare zunaj Madžarske. V programu Akademске delavnice za raziskovanje manjšin sodelujejo raziskovalne institucije in ustanove, pri katerih je raziskovanje manjšinske problematike postalo sestavni del njihovega programa. Akademška delavnica za raziskovanje manjšin od leta 2001 deluje kot samostojna akademška raziskovalna institucija z imenom Raziskovalni inštitut za etnične in narodne manjšine (Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet MTA).<sup>8</sup> Inštitut s svojimi raziskovalnimi programi, publikacijami, prireditvami in nastajajočo podatkovno bazo prispeva k strokovni integraciji raziskav v zvezi z nemadžarsko populacijo na Madžarskem, Madžarov zunaj Madžarske ter Romov v Vzhodni in Srednji Evropi. Naj omenim še Inštitut László Teleki (Teleki László Intézet),<sup>9</sup> ustanovljen leta 1999 z združitvijo Madžarskega inštituta za zunanje zadeve in Inštituta za srednjeevropske študije. V Inštitutu sta dva centra: Center za zunanjepolitične študije in Center za srednjeevropske študije. Manjšinska problematika dobiva pomembno vlogo tudi v mreži regionalnih raziskovalnih inštitutov Madžarske akademije znanosti, v okviru civilnih združenj in raziskovalnih skupnosti. Uveljavile so se lokalno-zgodovinske raziskave na pobudo in s finančno podporo lokalnih ali državnih manjšinskih samouprav.

Od leta 1996 poteka serija posvetov z naslovom »Delavnice za raziskovanje manjšin« v organizaciji Urada za narodne in etnične manjšine (Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal).<sup>10</sup> Ti posveti pospešujejo vzpostavitev stikov in dotok informacij med različnimi raziskovalnimi institucijami, delavnicami, oziroma med lokalnimi in državnimi manjšinskimi samoupravami in civilnimi organizacijami. Teme posvetov so raznolike, na pobudo manjšinskih raziskovalcev in samouprav so pregledali najnovejše rezultate na področju manjšinskih raziskav in tudi potrebe raziskovanj v prihodnosti. Del referatov objavijo v različnih strokovnih revijah (*Regio. Kisebbségi Szemle; Pro Minoritate, Kisebbségkutatás, Nemzetiségi Néprajzi Tanulmányok, Ethnographia* itd.) ali v spletnih publikacijah urada. Specifična tematska WEB izdaja urada je *Kisebbségkutatás / Research on Minorities*, ki objavlja informacije, analize, študije s področja raziskovanja narodnih in etničnih manjšin na Madžarskem v madžarskem, angleškem oziroma v jeziku manjšin.<sup>11</sup>



8 Glej: <http://www.mtaki.hu>

9 Glej: <http://www.telekiintezet.hu>

10 Glej: <http://www.nekh.gov.hu/main.php?folderID=1314>

11 Demeter Zayzon M., prav tam, 111–133.

### 3. RAZISKOVANJE PORABSKIH SLOVENCEV

Porabski Slovenci v primerjavi z drugimi etničnimi in narodnimi manjšinami na Madžarskem, kakor tudi z drugimi slovenskimi manjšinami v zamejstvu, nima jo lastnih raziskovalnih institucij. Številčno skromni strokovni kadri, med njimi posamezni raziskovalci, so se izoblikovali dokaj pozno, šele v drugi polovici 70. let 20. stoletja.<sup>12</sup>

Podatki o raziskovanju slovenske manjšine na Madžarskem v zadnjih treh desetletjih govorijo o prepletenosti prizadevanj slovenske manjšine same, večinskega naroda in države matičnega naroda.

Kakor pri drugih narodnih in etničnih manjšinah na Madžarskem, je treba tudi pri slovenski manjšini v prvi vrsti omeniti t. i. lastno raziskovanje. V obravnavanem obdobju opazamo opazne rezultate na področju etnologije. Glavni nosilki sistematičnega etnološkega dela sta etnologinji Marija Kozar-Mukič (edina profesionalna raziskovalka med porabskimi Slovenci, ki živi na Madžarskem) in Katalin Munda Hirnök<sup>13</sup> (zaposlena na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani). Kozar-Mukičeva je doslej objavila več kot dvesto znanstvenih in poljudnoznanstvenih spisov ter šest knjig v slovenskem in madžarskem jeziku.<sup>14</sup> Uredila je tudi štiri dvojezične zvezke *Etnologija Slovencev na Madžarskem*. Porabje je prav po njeni zaslugi etnološko najtemeljiteje raziskano območje zunaj državnih meja Slovenije. Na področju jezikoslovja so nastale pomembne publikacije, predvsem slovarji Franceka Mukiča, ki so rezultat dolgoletnega zbiranja terenskega gradiva.<sup>15</sup>

Madžarski raziskovalci so v preteklosti problematiko slovenske manjšine na Madžarskem raziskovali le sporadično. Med razloge lahko uvrstimo dejstvo, da je bilo Porabje kot obmejno območje težko dostopno, gibanje je bilo ovirano, razi-

12 Gre predvsem za manjšo skupino strokovnjakov (ki so končali študij na Visoki učiteljski šoli Berzsenyi Dániel v Szombathelyu ali na Filozofski fakulteti v Ljubljani), ki organizirajo življenje manjšine, urejajo časopis, vodijo radijsko postajo, vodijo kulturne skupine in skupine za ohranjanje izročila, spodbujajo združevanje na področju manjšinske kulture.

13 Katalin Munda Hirnök se je v svojih etnoloških razpravah ukvarjala predvsem s sezonstvom, z vlogo ljudske kulture in načina življenja pri opredeljevanju in ohranjanju narodne identitete porabskih Slovencev, s imenovanjem Slovencev na Madžarskem ter sestavljanjem kronološke etnološke bibliografije Slovencev na Madžarskem.

14 Marija Kozar-Mukič, *Slovensko Porabje / Szlovénvidék*. Ljubljana, Szombathely 1984 (Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja – 20. stoletje / A szlovén etnika terület néprajzi topográfiája – 20. század); ista, *Felsőszölnök/Gornji Senik*. Szombathely, Ljubljana 1988 (*A szlovének életmódja a huszadik században. Monográfiák / Način življenja Slovencev v dvajsetem stoletju*. Monografije); ista, *Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem / A magyarországi szlovének néprajzi szótára*. Monošter, Szombathely 1996; ista, *Felsőszölnök. Száz magyar falu könyvesháza*. Budapest 2000; ista, Dolnji Senik/Alsószölnök/Unterzemming. Dolnji Senik 2001; ista, *A magyarországi szlovének*. Budapest 2003.

15 Francek Mukič, *Madžarsko-slovenski frazeološki slovar*. Szombathely 1993; isti, *Porabsko-knjižnoslovensko-madžarski slovar*. Szombathely 2005.

skovalci niso bili večši slovenščine itd. Od osemdesetih let 20. stoletja, zlasti pa po spremembi družbeno-političnega sistema na Madžarskem, se je znanstveno zanimanje za porabske Slovence začelo postopoma povečevati. To potrjujejo nekatere izvedene raziskave inštitutov: skupna madžarsko-slovenska raziskava iz leta 1984,<sup>16</sup> raziskava »Asimilacija in menjava jezika med Slovenci na Madžarskem«, ki jo je izvedel Gallupov inštitut iz Budimpešte leta 1993,<sup>17</sup> raziskava o vseh manjšinskih časopisih na Madžarskem, ki je bila izvedena po naročilu Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem, in opravljena leta 1998;<sup>18</sup> terenske raziskave posameznih študentov in raziskovalcev ter organiziranje znanstvenih in strokovnih posvetovanj, ki obravnavajo problematiko slovenske manjšine.

Raziskovanje Porabja je bilo v Sloveniji dolga desetletja zaradi pripadnosti Madžarske k vzhodnemu bloku težko izvedljivo. Kljub temu smo že od 70. let 20. stoletja priča terenskim raziskavam, ki jih izvajajo predvsem etnološke inštitucije,<sup>19</sup> dialektološkim<sup>20</sup> in geografskim raziskavam in nenazadnje, zlasti po letu 1990, tematsko različnim raziskavam Inštituta za narodnostna vprašanja.<sup>21</sup>

16 Državna knjižnica Maksim Gorki iz Budimpešte in Inštitut za narodnostna vprašanja sta leta 1984 izpeljala skupno slovensko-madžarsko raziskavo v dveh narodnostno mešanih naseljih, v Porabju (Gornji Senik) in v Prekmurju (Dobrovnik). Več o tem glej: *Madžari in Slovenci: Sodelovanje in sožitje ob jugoslovansko-madžarski meji*. Ljubljana 1987.

17 Več o tem glej: Péter Radó, Asszimiláció és nyelvváltás a magyarországi szlovének körében. V: *Regio. Kisebbségi szemle*, 1996/1, 142–170.

18 Več o tem glej: Marijana Sukič, Raziskavi ob Rob. V: *Porabje*, 1998, 9, 1.

19 Sodelavci Sekcije za glasbeno narodopisje Inštituta za slovensko narodopisje (danes Glasbenonarodopisni inštitut) so zbirali in raziskovali glasbeno narodopisno gradivo, sodelavci Inštituta za slovensko narodopisje pa ljudsko pripovedništvo, bukovniško izročilo, ljudske pesmi (Milko Matičetov, Zmaga Kumer), šege (Niko Kuret, Helena Ložar-Podlogar), družino in sorodstvo (Mojca Ravnik). Več o tem: Katalin Munda Hirnök, Etnološko raziskovanje manjšin v Sloveniji / Kisebbségi néprajzi kutatások Szlovéniában. V: *Etnologija Slovencev na Madžarskem 2. / A magyarországi szlovének néprajza 2*. Budimpešta/Budapest 1999, 129–143.

20 Od slovenskih dialektologov sta se s porabskim narečjem največ ukvarjala Tine Logar in Zinka Zorko. Proučevala sta predvsem glasoslovje.

21 V letu 2005 potekajo naslednji tematsko usmerjeni temeljni projekti in ciljni raziskovalni projekti, ki jih razpisuje Agencija za raziskovalno dejavnost R Slovenije, in ki vključujejo tudi problematiko slovenske manjšine na Madžarskem: a) Politika velesil in drugih držav v devetdesetih letih 20. st. s posebnim ozirom na vlogo manjšin iz vrst jugoslovanskih narodov v sosednjih državah, izseljencev iz nekdanje SFRJ ter manjšinskih skupnosti na območju nekdanje SFRJ, nosilec projekta: prof. dr. Matjaž Klemenčič; b) Narodne manjšine v medetničnih odnosih po vstopu Slovenije v Evropsko unijo (EU), nosilec projekta: dr. Boris Jesih.

Ciljni raziskovalni program »Konkurenčnost Slovenije 2001–2006«: Strategija RS za oblikovanje skupnega slovenskega kulturnega prostora ter opredelitev institucionalnih in razvojnih usmeritev po vstopu v EU, nosilec projekta: doc. dr. Jernej Zupančič (FF, Oddelek za geografijo); Percepcija kulturne in jezikovne raznolikosti v obmejnih območjih, nosilka projekta: dr. Sonja Novak Lukanovič.

Zaključeni projekti: Etnična identiteta in medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru, nosilka: prof. dr. Albina Nečak Lük, obdobje trajanja projekta: 1992–junij 2001; Slovenci v Porabju po letu 1989: vpliv tranzicije na Madžarskem na položaj ter narodno in kulturno identiteto Slovencev, nosilka: dr. Katalin Munda Hirnök, obdobje trajanja projekta: 1999–junij 2001.

Podatki o raziskovanju slovenske manjšine na Madžarskem kažejo, da se slovenska manjšina sooča s problemom pomanjkanja lastnih raziskovalcev (pomanjkanje manjšinske elite nasploh) različnih znanstvenih profilov (prisotna sta le etnologija in jezikoslovje) in s pomanjkanjem institucionalne infrastrukture.

Za pospešitev celostnega raziskovanja porabskih Slovencev bi bil lahko izziv ustanovitev raziskovalne skupine s sedežem v Porabju, ki bi vključevala predvsem študente različnih smeri (s ciljem, da bi se postopoma usposobili za raziskovalce), ki študirajo na madžarskih in slovenskih univerzah,<sup>22</sup> strokovne kadre, ki delujejo v različnih inštitucijah v Porabju, kakor tudi tiste, ki živijo zunaj avtohtone poselitve. Ta skupina (poznavajoč probleme okolja) bi lahko dajala pobude in usmeritve raziskovalcem in ustanovam za raziskovalne projekte (zlasti aplikativne, ki bi nudile konkretne rešitve predvsem na tistih področjih, ki so vitalnega pomena za to območje, kot. npr.: gospodarstvo, turizem, varovanje kulturne dediščine ipd.).

Iz te raziskovalne skupine pa bi lahko čez čas nastal raziskovalni inštitut bodisi pod okriljem Zveze Slovencev na Madžarskem ali pod okriljem Državne slovenske samouprave (take primere poznamo pri drugih manjšinah na Madžarskem). To predvideva tako

Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji (1992),<sup>23</sup> kakor tudi Resolucija o položaju avtohtonih slovenskih manjšin v sosednjih državah in s tem povezanimi nalogami državnih in drugih dejavnikov Republike Slovenije (1996).<sup>24</sup>

Raziskovalna inštitucija porabskih Slovencev bi lahko postala partner v raziskavah večinskega in matičnega naroda, kakor tudi v mednarodnih raziskavah, še zlasti pri čezmejnih projektih.



22 Po daljšem časovnem premoru se je v krogu porabske mladine ponovno povečalo zanimanje za študij v Sloveniji. Naloga manjšinskih struktur v Porabju je, da že zdaj za te študente izdelajo strategijo kadrovanja.

23 6. člen Sporazuma vsebuje naslednje: »Popisnici podpirata znanstveno raziskovanje in proučevanje pravic manjšin, njune preteklosti in sedanjega položaja. V ta namen podpirata sodelovanje manjšin pri teh raziskavah, ustanavljanje, delovanje in sodelovanje manjšinskih raziskovalnih organizacij in znanstvenih ustanov podpisnic ter jim omogočata raziskovanje manjšinskih vprašanj na njunih ozemljih.«

24 4. poglavje Resolucije »Osnovna področja sodelovanja republike Slovenije s slovenskimi avtohtonimi manjšinami v sosednjih državah« vsebuje naslednje: »IV. Znanost: Republika Slovenija podpira delo znanstveno-raziskovalnih ustanov avtohtonih manjšin. Pri sklepanju in izvajanju splošnih sporazumov o znanstvenem sodelovanju vključuje raziskovalce oziroma raziskovalne ustanove slovenskih avtohtonih manjšin v zamejstvu. Ne glede na doseženi položaj znanstvenih ustanov slovenskih avtohtonih manjšin v sosednjih državah zagotavlja stalna sredstva za temeljne potrebe njihovega delovanja. Republika Slovenija vključuje znanstvene in raziskovalne zmogljivosti slovenskih avtohtonih manjšin v zamejstvu v raziskovalno dejavnost Slovenije. To še posebej velja za vključevanje znanstvenih ustanov v Sloveniji in slovenskih avtohtonih manjšin v sosednjih državah, ki proučujejo nacionalno vprašanje.«

## LITERATURA

- GYIVICSÁN, Anna (1996). A magyarországi nemzetiségi kutatások intézményesítéséről. *Magyarságkutatás 1995–1996*. TLA Budapest, 249–257.
- DEMETER ZAYZON, Mária (1998). A nemzeti és etnikai kisebbségek kutatása Magyarországon (Történeti előzmények és mai helyzetkép). *Regio. Kisebbségi Szemle*, 4, 111–133.
- BERÉNYI, Mária (2001). A hazai kisebbségi kutatóintézetek működésének egyes kérdéseiről. *Nemzeti és etnikai kisebbségek Magyarországon a 20. század végén*. Budapest, 152–158.
- TILKOVSKI, Lóránt (1998). *Nemzetiségi politika Magyarországon*. Debrecen.
- CSEFKÓ, Ferenc; PÁLNÉ KOVÁCS, Ilona (ur.) (1999). *Kisebbségi önkormányzatok Magyarországon*. Budapest.
- MUNDA HIRNÖK, Katalin (1999). Etnološko raziskovanje manjšin v Sloveniji / Kisebbségi néprajzi kutatások Szlovéniában. *Etnologija Slovencev na Madžarskem 2. / A magyarországi szlovének néprajza 2*. Budimpešta/Budapest, 129–143.
- RADÓ, Péter (1996). Asszimiláció és nyelvváltás a magyarországi szlovének körében. *Regio. Kisebbségi Szemle*, 1, 142–170.
- Madžari in Slovenci: Sodelovanje in sožitje ob jugoslovansko-madžarski meji*. Ljubljana 1987.
- SUKIČ, Marijana (1998). Raziskavi ob rob. *Porabje*, 9, 1.
- KOZAR-MUKIČ, Marija (2003). Pregled etnološkega dela pri Slovencih v Porabju v zadnjem desetletju. V: K. Munda Hirnök; P. Sketelj (ur.), *Odstrta dediščina: Etnološko delo in muzejske zbirke Slovencev v Italiji, na Madžarskem in v Avstriji. Zbornik s treh posvetov*. Knjižica Glasnika Slovenskega etnološkega društva 35. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 48–55.
- SZARKA, László (1997). A magyarországi történetírás helyzete és feladatai. *Kisebbségkutatás*, 1, 29–36.

